

Warszawa, dnia 22 czerwca 2015 r.

**PAŃSTWOWA
KOMISJA WYBORCZA**

ZPOW-803-14/15

**Informacja
o warunkach udziału w głosowaniu w obwodach głosowania utworzonych
w kraju, w referendum ogólnokrajowym,
zarządzonym na dzień 6 września 2015 r.**

Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z referendum ogólnokrajowym, zarządzonym na dzień 6 września 2015 r., przypomina o warunkach udziału w głosowaniu w obwodach głosowania utworzonych w kraju.

Warunki te określone są w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 318) oraz w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.).

Prawo udziału w referendum ogólnokrajowym ma obywatel polski, który:

- najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat,
- nie został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- nie został ubezwłasnowolniony prawomocnym orzeczeniem sądu,
- nie został pozbawiony praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu.

Osoba uprawniona jest wpisywana do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum. Można być wpisanym tylko do jednego spisu.

Spisy osób uprawnionych do udziału w referendum sporządzają urzędy gmin.

I. Głosowanie w obwodzie właściwym dla miejsca stałego zamieszkania w Polsce.

Osoba uprawniona do udziału w referendum zameldowana na pobyt stały na obszarze gminy, która nie złożyła wniosku o wpisanie do stałego rejestru wyborców w innym miejscu oraz **osoba uprawniona do udziału w referendum, wpisana do rejestru wyborców na własny wniosek**, zostanie wpisana z urzędu do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum sporządzanego dla obwodu głosowania właściwego dla jej miejsca zamieszkania.

II. Głosowanie w innym obwodzie niż właściwy dla miejsca stałego zamieszkania.

➤ Głosowanie w wybranym przez siebie obwodzie (lokalu obwodowej komisji do spraw referendum), w tym w lokalu dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych

- Osoba uprawniona do udziału w referendum może głosować w wybranym przez siebie lokalu obwodowej komisji do spraw referendum na obszarze gminy, w której stale zamieszkuje (innym niż właściwy dla jej miejsca stałego zamieszkania) lub w której będzie przebywać w dniu referendum, jeżeli złoży pisemny wniosek o dopisanie do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum.

Wniosek składa się w urzędzie gminy, w której znajduje się wybrany lokal obwodowej komisji do spraw referendum, **najpóźniej w 5. dniu przed dniem referendum, tj. do dnia 1 września 2015 r.**

Wniosek może dotyczyć każdego lokalu obwodowej komisji do spraw referendum, w tym lokalu przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych. Informacja o siedzibach obwodowych komisji do spraw referendum (lokalach obwodowej komisji do spraw referendum), w tym o lokalach obwodowej komisji do spraw referendum dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, podana jest do wiadomości publicznej przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) w obwieszczeniu o numerach i granicach obwodów głosowania, zamieszczanym, **najpóźniej w 40. dniu przed dniem referendum, tj. do dnia 28 lipca 2015 r.**

- **Żołnierze** pełniący zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniący służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, ratownicy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania, policjanci z jednostek skoszarowanych, funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej pełniący służbę w systemie skoszarowanym, którzy chcą wziąć udział w głosowaniu w miejscu odbywania służby, powinni złożyć wniosek o dopisanie do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum w wybranym przez siebie obwodzie w danej miejscowości.

Wniosek składa się w urzędzie gminy **od dnia 17 sierpnia 2015 r. do dnia 24 sierpnia 2015 r.** (termin wydłużony zgodnie z art. 9 § 2 Kodeksu wyborczego). Osoby, które przybyły do miejsca zakwaterowania po tym terminie mogą złożyć wniosek **najpóźniej w 2. dniu przed dniem referendum, tj. do dnia 4 września 2015 r.**

Osoba uprawniona do udziału w referendum dopisana do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum na własny wniosek zostanie z urzędu skreślona ze spisu w miejscu stałego zamieszkania.

➤ **Głosowanie na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania**

Osoba uprawniona do udziału w referendum, która zamierza zmienić miejsce pobytu przed dniem referendum może otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania. Z zaświadczeniem takim można głosować w dowolnym obwodzie głosowania w kraju, za granicą lub na polskim statku morskim.

Wniosek o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania składa się w urzędzie gminy, w której osoba uprawniona do udziału w referendum będzie ujęta w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum, najpóźniej w 2. dniu przed dniem referendum, tj. do dnia 4 września 2015 r. Może on zostać złożony pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej.

Do odbioru zaświadczenia osoba uprawniona do udziału w referendum może upoważnić inną osobę. Wówczas osoba uprawniona do udziału w referendum sporządza wniosek o wydanie zaświadczenia i upoważnienie (może to być jeden dokument), w którym wskazuje swoje imię (imiona) i nazwisko oraz numer PESEL, a także dane osoby upoważnionej do odebrania zaświadczenia.

Osoba uprawniona do udziału w referendum, której wydano zaświadczenie o prawie do głosowania zostanie z urzędu skreślona ze spisu osób uprawnionych do udziału w referendum w miejscu stałego zamieszkania.

Należy zwrócić szczególną uwagę, aby nie utracić zaświadczenia o prawie do głosowania. W przypadku jego utraty, niezależnie od przyczyny, nie będzie możliwe otrzymanie kolejnego zaświadczenia, ani wzięcie udziału w głosowaniu w obwodzie właściwym dla miejsca stałego zamieszkania.

➤ **Głosowanie w szpitalach, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w domach studenckich**

Osoby uprawnione do udziału w referendum, które będą przebywać w dniu referendum w szpitalach, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych zostaną wpisane do spisów osób uprawnionych do udziału w referendum sporządzonych dla obwodów głosowania utworzonych w tych jednostkach i będą mogły głosować w tych obwodach. Dyrektor jednostki powiadomi osoby przebywające w jednostce o umieszczeniu ich w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum.

Na takich samych zasadach będą mogły głosować **osoby uprawnione do udziału w referendum przebywające w domach studenckich lub zespołach domów studenckich**, w których utworzono obwody głosowania.

Osoby uprawnione do udziału w referendum wpisane do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum w wyżej wymienionych jednostkach zostaną z urzędu skreślone ze spisu w miejscu stałego zamieszkania.

Osoby, które przybędą do wyżej wymienionych jednostek w dniu referendum, będą mogły głosować w obwodach utworzonych w tych jednostkach **tylko na podstawie zaświadczeń o prawie do głosowania**.

➤ **Głosowanie w kraju osób uprawnionych do udziału w referendum stale zamieszkałych za granicą**

- **Osoba uprawniona do udziału w referendum stale zamieszkała za granicą, która będzie przebywała w Polsce w dniu referendum**, może wziąć udział w głosowaniu w dowolnym obwodzie głosowania, jeśli przedłoży obwodowej komisji do spraw referendum **ważny polski paszport** oraz dokument potwierdzający, że stale zamieszkuje za granicą. Dokumentem takim może być np. karta stałego pobytu, dokument potwierdzający zatrudnienie za granicą lub dokument potwierdzający uprawnienie do korzystania ze świadczeń ubezpieczenia społecznego za granicą. Na tej podstawie obwodowa komisja do spraw referendum dopisze taką osobę do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum, zaznaczając to w paszporcie przez odciski pieczęci komisji i wpisanie daty na ostatniej stronie przeznaczonej na adnotacje wizowe.
- **Osoba uprawniona do udziału w referendum stale zamieszkała za granicą może również głosować na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania** wydanego przez konsula, o ile została na swój wniosek wpisana do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum w obwodzie głosowania utworzonym za granicą.

III. Głosowanie korespondencyjne.

Osoba uprawniona do udziału w referendum może głosować korespondencyjnie.

Zamiar głosowania korespondencyjnego powinien być zgłoszony przez osobę uprawnioną do udziału w referendum w urzędzie gminy, w której wpisana jest do rejestru wyborców, **najpóźniej w 13. dniu przed dniem referendum, tj. do dnia 24 sierpnia 2015 r.** (termin wydłużony zgodnie z art. 9 § 2 Kodeksu wyborczego).

Zgłoszenie może być dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Powinno ono zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL osoby uprawnionej do udziału w referendum,

oznaczenie referendum, którego dotyczy zgłoszenie a także wskazanie adresu, na który ma być wysłany pakiet referendalny, albo deklarację osobistego odbioru pakietu referendalnego w urzędzie gminy oraz oświadczenie o wpisaniu osoby uprawnionej do udziału w referendum do rejestru wyborców w danej gminie.

W zgłoszeniu osoba uprawniona do udziału w referendum może zażądać przesłania jej wraz z pakietem referendalnym nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a.

Osoba uprawniona do udziału w referendum zostanie skreślona ze spisu w obwodzie właściwym dla miejsca stałego zamieszkania i ujęta w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum w obwodzie głosowania właściwym dla obwodowej komisji wyborczej, wyznaczonej dla celów głosowania korespondencyjnego na terenie gminy, w której stale zamieszkuje.

Osoba uprawniona do udziału w referendum, nie później niż 7 dni przed dniem referendum, otrzyma z urzędu gminy pakiet referendalny, który zostanie doręczony **wyłącznie do rąk własnych** osoby uprawnionej do udziału w referendum, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru. Jeżeli osoba uprawniona do udziału w referendum we wniosku zadeklarowała osobisty odbiór pakietu referendalnego, pakiet ten we wskazanym terminie będzie możliwy do odebrania w urzędzie gminy (w godzinach pracy urzędu, aż do upływu godzin urzędowania w ostatnim dniu roboczym przed dniem referendum).

Jeżeli osoba uprawniona do udziału w referendum nie może potwierdzić odbioru, doręczający sam stwierdzi datę doręczenia oraz wskaże odbierającego i przyczynę braku jego podpisu.

W przypadku nieobecności osoby uprawnionej do udziału w referendum pod wskazanym adresem doręczający umieści zawiadomienie o terminie powtórnego doręczenia w skrzynce na listy lub, gdy nie jest to możliwe, na drzwiach mieszkania. Termin powtórnego doręczenia nie może być dłuższy niż 3 dni od dnia pierwszego doręczenia.

W skład pakietu referendalnego przekazywanego osobie uprawnionej do udziału w referendum wchodzi: koperta zwrotna, karta do głosowania, koperta na kartę do głosowania, oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania, instrukcja głosowania korespondencyjnego i ewentualnie nakładka na kartę do głosowania sporządzona w alfabecie Braille'a — jeżeli osoba uprawniona do udziału w referendum zażądała jej przesłania.

Na karcie do głosowania osoba uprawniona do udziału w referendum oddaje głos, w sposób określony w informacji znajdującej się w dolnej części karty do głosowania. Należy pamiętać, że znakiem „x” są dwie linie przecinające się w obrębie kratki przeznaczonej na oddanie głosu.

Po oddaniu głosu należy kartę do głosowania umieścić w kopercie oznaczonej „Koperta na kartę do głosowania” i kopertę tę zakleić. **Niezaklejenie koperty na kartę do głosowania spowoduje, że karta do głosowania nie będzie**

uwzględniona przy ustalaniu wyników głosowania.

Zaklejoną kopertę na kartę do głosowania należy włożyć do koperty zwrotnej zaadresowanej na adres obwodowej komisji do spraw referendum.

Do koperty zwrotnej należy także włożyć oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu. **Przed włożeniem oświadczenia do koperty zwrotnej należy wpisać na nim miejscowość i datę jego sporządzenia oraz własnoręcznie je podpisać. Niewłożenie oświadczenia do koperty zwrotnej lub niepodpisanie go spowoduje, że karta do głosowania nie będzie uwzględniona przy ustalaniu wyników głosowania.**

Kopertę zwrotną należy zakleić i **nadać osobiście w placówce Poczty Polskiej** na adres obwodowej komisji do spraw referendum najpóźniej:

- do dnia 3 września 2015 r., jeżeli placówka pocztowa znajduje się w gminie, w której osoba uprawniona do udziału w referendum jest ujęta w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum,

- do dnia 2 września 2015 r. w dowolnej placówce Poczty Polskiej na terenie kraju.

Niepełnosprawna osoba uprawniona do udziału w referendum może umówić się na odbiór koperty zwrotnej w miejscu i terminie przez nią wskazanym (np. w jej mieszkaniu), najpóźniej na dzień 3 września 2015 r.

Przedstawiciel Poczty Polskiej odbiera zamkniętą kopertę zwrotną od osoby uprawnionej do udziału w referendum, która otrzymała pakiet wyborczy, **na podstawie okazanego dokumentu potwierdzającego tożsamość, odnotowując odbiór koperty za pokwitowaniem.**

Osoba uprawniona do udziału w referendum może przed dniem głosowania osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do właściwego urzędu gminy (w godzinach pracy tego urzędu) lub w dniu głosowania, **do czasu jego zakończenia**, osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji do spraw referendum, której adres znajduje się na kopercie zwrotnej.

Głosować korespondencyjne nie mogą osoby uprawnione do udziału w referendum umieszczone w spisach osób uprawnionych do udziału w referendum w: obwodach głosowania utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz domach studenckich lub zespołach domów studenckich, a ponadto osoby uprawnione do udziału w referendum, które udzieliły pełnomocnictwa do głosowania. W przypadku gdy osoba uprawniona do udziału w referendum zgłosiła zamiar głosowania korespondencyjnego, osobie takiej zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu referendum nie wydaje się po wysłaniu do osoby uprawnionej pakietu referendalnego, chyba że zwróciła ona pakiet referendalny w stanie nienaruszonym.

IV. Dopisywanie osób uprawnionych do udziału w referendum do spisów w dniu głosowania

W dniu referendum obwodowe komisje wyborcze dopisują do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum jedynie te osoby uprawnione do udziału w referendum, które:

- przedłożą zaświadczenie o prawie do głosowania,
- zostały pominięte w spisie, jeżeli udokumentują, że stale zamieszkują na terenie danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że nie otrzymał zawiadomienia o utracie przez nich prawa wybierania lub o wpisaniu do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum w innym obwodzie,
- są obywatelami polskimi stale zamieszkującymi za granicą, głosującymi w kraju na podstawie ważnego polskiego paszportu,
- zostały skreślone ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z wpisaniem do spisu osób uprawnionych do udziału w referendum w szpitalu, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym lub areszcie śledczym, jeżeli udokumentują, że opuściły tę palcówkę przed dniem referendum;
- chcą głosować w obwodzie utworzonym w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym lub areszcie śledczym, a przybyły do tej jednostki przed dniem referendum.

Zastępca Przewodniczącego
Państwowej Komisji Wyborczej

Wiesław Kozielowicz